

บัญญัติยาหลักแห่งชาติกับเภสัชเศรษฐศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ภญ. ชะอรสิน สุขศรีวงศ์

ภาควิชาเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ในระหว่างปี 2526 – 2555 ทะเบียนตำรับยาสำหรับมนุษย์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเพื่อจำหน่ายมี 25,778 รายการ เป็นยาที่ผลิตในประเทศ 19,690 รายการ ยานำเข้า 6,088 รายการ ซึ่งจำหน่ายทั้งในร้านขายยา คลินิก และโรงพยาบาล ยาที่ได้รับการอนุมัติทะเบียนล้วนเป็นยาที่มี ประสิทธิภาพ คุณภาพ และความปลอดภัย สำหรับประเทศไทยได้มีการพิจารณารายการยาเพื่อบรรจุในบัญชียาหลักแห่งชาติเพื่อ “สร้างเสริมระบบการใช้ยาอย่างสมเหตุผล” ซึ่งประกอบด้วย การใช้ยาตามข้อบ่งชี้ เป็นยาที่มีคุณภาพ มี ประสิทธิภาพจริง มีหลักฐานสนับสนุนที่เชื่อถือได้ ให้ประโยชน์ทางคลินิกมากกว่าความเสี่ยงจากการใช้ยา อย่างชัดเจน มีราคาเหมาะสม คำนึงถึงหลักเศรษฐศาสตร์สาธารณสุขลดการใช้ยาซ้ำซ้อน และคำนึงถึง ปัญหาเชื้อดื้อยา รายการยาบัญชียาหลักแห่งชาตินี้เป็นบัญชียายังผล (effective list) เพื่อให้ระบบประกัน สุขภาพแห่งชาติ ระบบประกันสังคม ระบบสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ พนักงานองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น และระบบสวัสดิการอื่นๆ สามารถอ้างอิงเป็นสิทธิประโยชน์ด้านยา (pharmaceutical benefit scheme) และเกิดเสถียรภาพและความเป็นธรรมแก่ภายใต้ระบบประกันสุขภาพ

เพื่อให้การคัดเลือกรายการยาเป็นไปตามเป้าประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ระบบการคัดเลือกจึงต้องเป็น กระบวนการที่โปร่งใส ยาที่ได้รับการคัดเลือกต้องเป็นยาที่มีประสิทธิภาพจริง มีหลักฐานเชิงประจักษ์ สนับสนุน มีประโยชน์มากกว่าความเสี่ยงจากการใช้ยาอย่างชัดเจน มีความคุ้มค่าตามหลักเศรษฐศาสตร์ สาธารณสุข สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและความสามารถในการจ่ายของสังคม โดยจัดให้มีกลไกกลาง กำกับเพื่อให้ผู้ป่วยที่มีความจำเป็นจำเพาะสามารถเข้าถึงยาได้

จะทราบได้อย่างไรว่ายานั้นให้ประโยชน์มากกว่าความเสี่ยง โดยเฉพาะในกรณีที่มีการรักษาโรค สามารถเลือกยารักษาได้มากกว่า 1 รายการ ยาแต่ละตัวให้ผลการรักษาที่แตกต่างและราคาแตกต่างกัน จะมี วิธีการเลือกอย่างไร ตัวใดให้คุ้มค่ามากกว่าระหว่าง ยาราคาถูกกับยาราคาแพง ถ้ายานั้นให้ผลการรักษา เท่ากัน การเลือกยาราคาถูก นับว่าคุ้มค่า แต่หากยาราคาแพงให้ผลการรักษาที่ดีกว่ายาราคาถูก แล้วแพทย์ เลือกรายการยาที่มีราคาแพงและผลการรักษาดีมาก รัฐบาลหรือกองทุนรักษายาบาลต่างๆ จะมีเงินจ่าย หรือไม่ คำถามเหล่านี้ล้วนต้องการหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเลือกรายการยาที่มีราคา แพงและผลการรักษาดีนั้นว่าคุ้มค่า การศึกษาการวิเคราะห์ทางเภสัชเศรษฐศาสตร์ (Pharmacoeconomics) จึงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยให้การพิจารณาบรรจุเข้าประสงคั้งนั้นยาที่อยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติจึง ไม่ใช่ยาราคาถูก แต่ต้องเป็นรายการยาที่มีคุณภาพและมีประโยชน์มากกว่าความเสี่ยงจากการใช้ยาอย่าง ชัดเจน

เภสัชเศรษฐศาสตร์ เป็น การนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อแยกรายละเอียด การตรวจวัด เปรียบเทียบต้นทุน (Cost) ผลลัพธ์ที่ได้ (Outcomes or consequences) จากการใช้ยา รวมถึง วิธีการรักษาพยาบาล เพื่อให้การตัดสินใจในการเลือกใช้ยาและวิธีการรักษาพยาบาลได้รับผลอย่างคุ้มค่า

ค่าใช้จ่ายด้านยาเป็นต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์สาธารณสุขที่สำคัญอย่างหนึ่ง การประเมินต้นทุนและการประเมินทางเศรษฐศาสตร์ จัดเป็นการหาประสิทธิภาพของการรักษาทางการแพทย์หรือค่าใช้จ่ายด้านยา ว่าผลลัพธ์ที่ได้คุ้มค่างกับต้นทุนที่ลงทุนหรือไม่ เมื่อพบว่ามียาที่ให้ผลการรักษาดีกว่ายาเก่าแต่ราคาแพงกว่า จึงต้องทำการศึกษาทางเภสัชเศรษฐศาสตร์เพื่อนำมาตอบคำถามให้ได้ว่า“ราคายาที่แพงกว่านั้น คุ้มค่าที่จะจ่ายหรือไม่ และเรามีเงินเพียงพอที่จะจ่ายหรือไม่ โดยทำการวิเคราะห์ผลกระทบด้านการเงิน (budget impact analysis, BIA) เพราะแม้ว่ายาหรือเทคโนโลยีให้ผลทางการรักษาดีคุ้มค่าของเงิน แต่หากว่าเงินไม่เพียงพอที่จะซื้อเพื่อบริการ จำเป็นต้องระงับโครงการ เพื่อให้กองทุนในระบบประกันสุขภาพหรือระบบสวัสดิการสามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านยาต่อไปได้อย่างยั่งยืน และเพื่อให้ผู้ป่วยทุกคนสามารถชื้อยานั้นได้อย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติและไม่ถูกปฏิเสธยาที่สมควรได้รับ

บรรณานุกรม

1. http://drug.fda.moph.go.th/zone_search/files/sea001_003.asp